

Лекція №3 Основи адміністративного права.

1. Поняття, предмет і метод Адміністративного права України.
2. Система і джерела адміністративного права. Характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.
3. Адміністративні правовідносини.
4. Поняття адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення.
5. Адміністративні стягнення: поняття та види.
6. Основи адміністративного процесу.
7. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

1. Поняття, предмет і метод Адміністративного права України

Адміністративне право — це система правових норм, які регулюють суспільні відносини управлінського характеру, що виникають у сфері державно-управлінської діяльності органів виконавчої влади.

Предметом адміністративного правового регулювання є суспільні відносини, що виникають, змінюються і припиняються у сфері державного управління. Особливостями відносин, що складають предмет адміністративного права, є такі:

- 1) виникають вони в результаті державної владно-управлінської діяльності;
- 2) суб'єктом таких відносин є виконавчо-розпорядчий орган;
- 3) їх виникнення, зміна чи припинення є результатом свідомої, вольової, цілеспрямованої діяльності.

Державне управління в Україні — це діяльність державних органів виконавчої влади, яка полягає в практичному виконанні законів у процесі повсякденного управління господарським, соціально-культурним і адміністративно-політичним будівництвом.

Методи адміністративного права — це засоби, способи й прийоми, з допомогою яких здійснюється правовий вплив на предмет адміністративного права, це — зобов'язання, заборони і адміністративно-правовий примус.

2. Система і джерела адміністративного права. Характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення

Система адміністративного права — це його внутрішня форма, що характеризує його внутрішню побудову.

Адміністративно-правові норми можна охарактеризувати як загально-обов'язкові, формально визначені правила поведінки людини в суспільстві, що встановлюються (санкціонуються) і забезпечуються державою з метою закріплення, регулювання і охорони суспільних відносин у сфері державного управління.

До особливих ознак адміністративно-правових норм можна віднести такі:

- 1) вони закріплюють владні (керівні) й внутрішньоорганізаційні відносини;
- 2) метод впливу на суспільні відносини є державно-владним (імперативним);
- 3) гарантування державного переконання і примусу при їх реалізації;
- 4) органічне об'єднання їх у межах галузі адміністративного права (законодавства) і неможливість існування окремо.

Джерелами адміністративного права називають правові звичаї, нормативні договори та нормативно-правові акти, правові акти державного управління, що вміщують адміністративно-правові норми.

Основним видом джерел адміністративного права є нормативно-правові акти — письмові документи державних органів та інших компетентних суб'єктів, що приймаються ними в установленому порядку і вміщують адміністративно-правові норми. Існують різні

критерії для класифікації нормативно-правових актів, що являють собою джерела адміністративного права. За юридичною силою їх можна поділити на конституційні, законні та підзаконні.

Одним джерел адміністративного права є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП), який було прийнято 7 грудня 1984 року (почав діяти з 1 червня 1985 року). У ньому вміщуються норми, що регулюють і охороняють матеріальні й процесуальні суспільні відносини у сфері адміністративних правопорушень і адміністративної відповідальності.

У загальній частині закріплюються поняття адміністративного правопорушення, окремі елементи об'єктивних і суб'єктивних ознак складу адміністративного проступку, поняття і види адміністративних стягнень і загальні правила їх накладання.

В особливій частині закріплюються види адміністративних проступків у різних галузях.

У процесуальному праві закріплюється система органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Окремий розділ присвячений регулюванню порядку провадження у справах про адміністративні правопорушення.

3. Адміністративні правовідносини

Адміністративні правовідносини - це частина суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративного права шляхом впливу на поведінку суб'єктів у сфері державного управління.

Основні ознаки адміністративних правовідносин:

- 1) вони виникають на основі адміністративно-правових норм;
- 2) характеризуються наявністю сторін, що іменуються суб'єктами адміністративного права;
- 3) за змістом включають в себе адміністративні права владного характеру і юридичні обов'язки;
- 4) є видом суспільних відносин державних органів, фізичних або юридичних осіб, організацій і спільностей;
- 5) здійснення суб'єктивних прав або додержання юридичних обов'язків у правовідносинах контролюється і забезпечується державою.

Адміністративні правовідносини включають такі елементи, як:

- суб'єкти;
- об'єкти
- зміст правовідносин.

Суб'єктами адміністративних правовідносин називають державні органи, фізичних і юридичних осіб, які наділяються адміністративно-правовими нормами певним обсягом повноважень у сфері державного управління.

Суб'єктами адміністративних правовідносин можуть бути:

- 1) Президент України;
- 2) державні органи виконавчої влади;
- 3) державні службовці;
- 4) громадяни України, іноземці й особи без громадянства;
- 5) система місцевого самоврядування;
- 6) об'єднання громадян .

Об'єктом адміністративних правовідносин є сама управлінська діяльність у сфері державного управління.

Зміст адміністративного суб'єктивного права включає такі можливості:

- 1) діяти відповідно до своїх повноважень;
- 2) вимагати певних дій від зобов'язаної сторони;
- 3) впливати на об'єкт управління;
- 4) використовувати форми й методи контролю, заохочення та примусу.

4. Поняття адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення.

Адміністративну відповідальність слід розглядати у позитивному й негативному видах. У позитивному розумінні адміністративна відповідальність характеризується як відповідальне ставлення суб'єкта адміністративного права до своїх обов'язків і додержання заборон. У негативному значенні — це специфічні правовідносини між державою (її органами й посадовими особами) і суб'єктом адміністративного правопорушення щодо реагування на вчинене правопорушення і на суб'єкта, який його вчинив, а також покладання на правопорушника виду й міри адміністративного стягнення.

Виділяють основні й похідні ознаки адміністративної відповідальності. До основних ознак відносять те, що адміністративна відповідальність:

- 1) є засобом охорони встановленого правопорядку;
- 2) нормативно визначена й полягає у застосуванні санкцій адміністративно-правових норм;
- 3) супроводжується осудом з боку держави правопорушника і правопорушення;
- 4) пов'язана із застосуванням примусу та негативних для правопорушника наслідків;
- 5) реалізується у визначених законодавством процесуальних формах.

До похідних ознак відносять те, що:

1) підставою адміністративної відповідальності є не тільки проступки, передбачені нормами адміністративного права, а й порушення, передбачені нормами інших галузей права (наприклад, житлового, трудового, земельного);

2) адміністративна відповідальність полягає у застосуванні до винних адміністративних стягнень;

3) право притягати до адміністративної відповідальності належить державним органам та їх посадовим особам;

4) існує особливий порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

Адміністративна відповідальність настає з досягненням 16-річного віку (ст. 12 КУпАП).

Вчинення адміністративного проступку неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує адміністративну відповідальність. За вчинення адміністративних проступків до неповнолітніх віком від 16 до 18 років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- 2) застереження;
- 3) догана або суворя догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам чи особам, які їх замінюють, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за згодою колективу, а також окремим громадянам на їх прохання.

на їх прохання.

Адміністративне правопорушення — це протиправна, провинна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян на встановлений порядок управління, і за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

Адміністративне правопорушення характеризують такі ознаки:

- протиправність дії або бездіяльності;
- провинність;
- карність;
- суспільна небезпечність.

Склад адміністративного правопорушення становлять:

- суб'єкт (громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які досягли 16 років, осудні особи; посадові особи);
- об'єкт (суспільні відносини, які складаються у сфері адміністративно-організаційної діяльності і порядку управління; людина, її здоров'я, честь і гідність; власність; права і свободи громадян).
- суб'єктивна сторона (вина у формі умислу або необережності);
- об'єктивна сторона (причинно-наслідковий зв'язок між дією і шкідливими наслідками).

5. Адміністративні стягнення: поняття та види.

Адміністративне стягнення — це захід відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративний проступок, а також попередження вчинення нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Види адміністративних стягнень закріплені в Кодексі України про адміністративні правопорушення. До них належать:

- 1) попередження — письмове або в іншій формі офіційне застереження уповноваженою посадовою особою;
- 2) штраф — майнове стягнення, або вилучення у порушника певної грошової суми на користь держави;
- 3) оплатне вилучення предмета, який був засобом вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 4) конфіскація предмета, що був знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення ;
- 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, на строк до трьох років за грубе чи систематичне порушення порядку користування цим правом (стосується тільки права керувати транспортними засобами та права полювання);
- 6) виправні роботи призначаються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, з утриманням до 20% її заробітку у власність держави. Виправні роботи призначаються районним (міським) народним судом (народним суддею);
- 7) адміністративний арешт встановлюється і застосовується тільки у виключних випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до 15 діб. Адміністративний арешт призначається районним (міським) судом (суддею).

Законом передбачені також заходи *адміністративного примусу*, а саме:

- попереджувальні (перевірка документів, заборона випуску на лінію несправного автотранспорту);
- заходи адміністративного припинення (затримання правопорушника, огляд і вилучення речей);
- примусове лікування;
- безпосередній фізичний вплив (застосування спеціальних засобів, зброї);
- заходи адміністративного стягнення.

Закон визначає органи, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. До них належать:

- адміністративні комісії при виконавчих комітетах місцевих Рад народних депутатів;
- районні суди;
- органи внутрішніх справ, державні інспекції тощо.

6. Основи адміністративного процесу

Діяльність виконавчо-розпорядчих органів і посадових осіб постійно потребує розгляду й вирішення щодо конкретних фізичних або юридичних осіб питань управлінського характеру. Таку діяльність називають адміністративними справами.

Вирішення різних адміністративних справ на підставі адміністративних процесуальних норм називається адміністративною процесуальною діяльністю. Сукупність адміністративних процесуальних дій (діяльність) у межах конкретної адміністративної справи має назву адміністративного провадження. Нормотворчі провадження здійснюються у процесі підготовки й видання нормативних актів управління. Установчі провадження — у процесі створення, реорганізації, ліквідації організаційних структур у сфері державного управління, а також під час комплектування персоналом організаційних структур у сфері державного управління.

Правозастосовчі провадження є найскладнішою групою адміністративних проваджень. До них належать такі провадження:

- 1) із застосування заходів примусу в державному управлінні;
- 2) дисциплінарне провадження;
- 3) із застосування заходів заохочення і стимулювання в державному управлінні;
- 4) з реалізації громадянами своїх прав і обов'язків;
- 5) з реалізації юридичними особами своїх прав і обов'язків;
- 6) із здійснення контролю і нагляду (контрольно-наглядові провадження) та ін.

7. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Важливе місце в системі суб'єктів, що вирішують справи, відведене органам і посадовим особам, які уповноважені розглядами справи про адміністративні правопорушення. Система таких органів визначена третім розділом КУпАП. У ст. 213 КУпАП закріплюється, що справи про адміністративні правопорушення розглядають:

- 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;
- 2) виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад;
- 3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України;
- 4) органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те цим Кодексом.

Витяг з КУпАП:

Стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від двох до чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена

[Кримінальним кодексом України](#), якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, -

тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, що їх замінюють, від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Стаття 175-1. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.